

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prezentate la 16 mai 2019¹

Cauza C-281/18 P

**Repower AG
împotriva**

Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală (EUIPO)

„Recurs – Marcă a Uniunii Europene – Procedură de declarare a nulității – Revocare a deciziei inițiale a camerei de recurs prin care a fost respinsă în parte cererea de anulare a mărcii verbale a Uniunii Europene REPOWER”

1. Acest recurs se referă în esență la temeiul juridic care permite camerelor de recurs ale EUIPO să își revoce propriile decizii.
2. Litigiul a fost inițiat atunci când Asociația repowermap.org (denumită în continuare „repowermap”) a încercat să obțină anularea unei mărci a Uniunii Europene („REPOWER”), a cărei titulară era altă întreprindere (Repower AG), în ceea ce privește toate produsele și serviciile menționate în cererea de înregistrare.
3. La finalul procedurii administrative, Camera a cincea de recurs a EUIPO, prin Decizia din 8 februarie 2016, a admis în parte cererea de declarare a nulității mărcii². Repowermap a atacat decizia respectivă la Tribunal³ și aceasta a fost revocată (la 3 august 2016) chiar de camera de recurs pentru motivul că era motivată insuficient.
4. Prin urmare, Repower AG a formulat o acțiune împotriva Deciziei din 3 august 2016 la Tribunal, care a respins-o prin Hotărârea din 21 februarie 2018, împotriva căreia s-a declarat prezentul recurs.

I. Cadrul normativ. Regulamentul (CE) nr. 207/2009⁴

5. Litigiul este guvernat *ratione temporis* de Regulamentul nr. 207/2009 în versiunea inițială, modificat în anul 2015⁵ și înlocuit ulterior prin Regulamentul (UE) 2017/1001⁶.

¹ Limba originală: spaniola.

² Hotărârea din 8 februarie 2016, cauza R 2311/2014-5.

³ Cauza T-188/16, repowermap/EUIPO – Repower (REPOWER), suspendată de Tribunal.

⁴ Regulamentul Consiliului din 26 februarie 2009 privind marca Uniunii Europene (JO 2009, L 78, p. 1).

⁵ Regulamentul (UE) 2015/2424 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 decembrie 2015 de modificare a Regulamentului nr. 207/2009 și a Regulamentului nr. 2868/95 al Comisiei de punere în aplicare a Regulamentului Consiliului (CE) nr. 40/94 privind marca comunitară și de abrogare a Regulamentului nr. 2869/95 al Comisiei privind taxele care trebuie plătite Oficiului pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale) (JO 2015, L 341, p. 21).

⁶ Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2017 privind marca Uniunii Europene (JO 2017, L 154, p. 1).

6. Articolul 80 din Regulamentul nr. 207/2009 prevede:

„(1) Atunci când Oficiul efectuează o înscriere în registru sau ia o decizie care conține o eroare de procedură evidentă, care îi este imputabilă, acesta asigură eliminarea înscrierii respective sau revocarea deciziei. În cazul în care există numai o singură parte la procedură ale cărei drepturi au fost încălcate prin înscriere sau prin act, eliminarea înscrierii sau revocarea deciziei este dispusă chiar dacă, pentru partea respectivă, eroarea nu a fost evidentă.

(2) Eliminarea înscrierii sau revocarea deciziei, prevăzute la alineatul (1), se dispun din oficiu sau la cererea uneia dintre părțile la procedură, de către instanța care a făcut înscrierea sau care adoptă decizia. Eliminarea sau revocarea sunt efectuate în termen de șase luni de la data înscrierii în registru sau de la adoptarea deciziei, după ce au fost ascultate părțile la procedură, precum și eventualii titulari de drepturi asupra mărcii comunitare în cauză care sunt înscriși în registru.

(3) Prezentul articol nu aduce atingere dreptului părților de a formula o cale de atac în aplicarea articolelor 58 și 65 și nici posibilității, în conformitate cu procedura și condițiile stabilite de regulamentul de aplicare, de a obține corectarea erorilor lingvistice sau de transcriere și a erorilor evidente care figurează în deciziile Oficiului, precum și a erorilor imputabile Oficiului în timpul înregistrării mărcii sau al publicării acestei înregistrări.”

7. Articolul 83 din Regulamentul nr. 207/109 stabilește:

„În absența unei dispoziții de procedură în prezentul regulament, în regulamentul de punere în aplicare, în regulamentul privind taxele sau în regulamentul de procedură al camerelor de recurs, Oficiul ia în considerare principiile general admise în domeniu în statele membre.”

II. Situația de fapt din litigiu

A. Procedura în fața EUIPO

8. Repower AG este titulara mărcii verbale a Uniunii „REPOWER”, înregistrată pentru produse și servicii din clasele 4, 9, 37, 39, 40 și 42 din Aranjamentul de la Nisa⁷. Aceste categorii de produse și servicii includ sau se referă, printre altele, la energia electrică, la generarea și producerea sa, precum și la alte aspecte tehnice.

9. La 3 iunie 2013, repowermap a solicitat declararea nulității mărcii REPOWER, considerând că era un semn descriptiv și că nu avea caracter distinctiv pentru toate produsele și serviciile pentru care a fost înregistrată⁸.

⁷ Aranjamentul de la Nisa privind clasificarea internațională a produselor și serviciilor în vederea înregistrării mărcilor din 15 iunie 1957, modificat la 28 septembrie 1979.

⁸ Repowermap a invocat în acest sens articolul 52 alineatul (1) litera (a) coroborat cu articolul 7 alineatul (1) literele (b) și (c) din Regulamentul nr. 207/2009.

10. Prin Decizia din 9 iulie 2014, divizia de anulare a EUIPO:

- a admis în parte cererea de declarare a nulității mărcii în ceea ce privește anumite produse și servicii incluse în clasele 37⁹ și 42¹⁰;
- a respins cererea de declarare a nulității mărcii în ceea ce privește restul produselor și serviciilor;
- referitor la caracterul distinctiv al semnului, a subliniat că repowermap nu a dovedit că cuvântul REPOWER este utilizat în mod frecvent în comerț pentru a desemna restul produselor și serviciilor, motiv pentru care trebuia perceput drept marcă.

11. Repowermap a atacat decizia diviziei de anulare a EUIPO la camera de recurs, care a respins-o prin Decizia din 8 februarie 2016. Potrivit diviziei de anulare, semnul nu era descriptiv și repowermap nu a prezentat dovezi din care să rezulte caracterul său uzual pentru produsele și serviciile în litigiu.

12. La 26 aprilie 2016, repowermap a sesizat Tribunalul cu o acțiune în anulare împotriva Deciziei camerei de recurs din 8 februarie 2016 (cauza T-188/16).

13. La 3 august 2016, în timp ce acțiunea T-188/16 era pendinte la Tribunal, camera de recurs a decis să revoce Decizia din 8 februarie 2016¹¹. A justificat revocarea respectivă invocând „motivarea insuficientă [a Deciziei din 8 februarie 2016]” în ceea ce privește produsele și serviciile, ceea ce constituia „o eroare de procedură evidentă în sensul articolului 80 din Regulamentul nr. 207/2009”. A anunțat de asemenea că va adopta o nouă decizie într-un termen rezonabil¹², ceea ce a și făcut, la 26 septembrie 2016¹³.

B. Hotărârea atacată

14. La 10 octombrie 2016, Repower AG a introdus o acțiune la Tribunal împotriva Deciziei camerei de recurs din 3 august 2016, invocând patru motive de nulitate: i) lipsa unui temei juridic, ii) lipsa de competență a camerei de recurs de a revoca propriile decizii, iii) încălcarea articolului 80 din Regulamentul nr. 207/2009, a Orientărilor EUIPO privind examinarea și a principiilor bunei administrări, securității juridice și autorității de lucru judecat și iv) nemotivarea.

15. În ceea ce privește prezenta cauză, subliniem că Repower AG susținea în acțiunea sa introdusă la Tribunal următoarele:

- camera de recurs a încălcat articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009, deoarece nemotivarea nu constituie o eroare de procedură, ci de drept material¹⁴;

9 Aceasta le-a indicat pe următoarele: „Construcții; reparații; servicii de instalare; construcția și repararea, precum și întreținerea instalațiilor de transport și instalațiilor de distribuție, instalațiilor de medie și joasă tensiune, instalațiilor de iluminat public și a instalațiilor electrice; construcția, repararea și întreținerea instalațiilor de distribuție a curentului; instalarea și întreținerea stațiilor de transformare și a instalațiilor de distribuție a energiei electrice; instalarea și întreținerea iluminatului public stradal; construcția, instalarea și întreținerea fabricilor mari de pompe de căldură de mare putere; consultanță în domeniul serviciilor menționate anterior”.

10 Subliniază, concret: „Servicii în domeniul tehnologiei și servicii de cercetare și dezvoltare aferente acestora; expertize tehnice privind instalațiile electrice; servicii de inginerie în activitățile de licențiere, de contorizare și informare și de control al instalațiilor în legătură cu aprovizionarea cu energie”.

11 Cauza R 2311/2014-5 (REV).

12 Punctele 16-18 din Decizia din 3 august 2016.

13 Decizia din 26 septembrie 2016 este irelevantă pentru acest recurs. Atât Repower AG, cât și repowermap au formulat o acțiune împotriva sa la Tribunal, care a suspendat procedurile, în așteptarea hotărârii care se va pronunța în acest recurs.

14 Drept răspuns la o întrebare adresată de Tribunal, reclamanta a adăugat că principiul general de drept care autorizează revocarea unui act administrativ nelegal nu putea servi drept temei juridic pentru decizia atacată.

- conform părții A secțiunea 6 punctul 1.3.1 din Orientările EUIPO privind examinarea, o decizie care face obiectul unei căi de atac în fața unei camere de recurs nu poate fi revocată. Acest principiu ar trebui să se aplice prin analogie deciziilor camerelor de recurs atacate la Tribunal;
- ar fi incompatibil cu principiile bunei administrări, securității juridice și autorității de lucru judecat ca orice organ al EUIPO să poată modifica în mod liber obiectul litigiului în procedura în curs.

16. Prin Hotărârea din 21 februarie 2018¹⁵, Tribunalul a respins cele patru motive de nulitate și, prin urmare, acțiunea formulată de Repower AG.

17. Tribunalul a admis argumentul conform căruia motivarea insuficientă nu poate fi calificată drept o eroare de procedură. Acesta a concluzionat, pe baza unei hotărâri anterioare¹⁶, „că motivarea unei decizii afectează însuși conținutul acestei decizii și că lipsa motivării nu poate fi considerată o eroare de procedură în sensul articolului 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009”. Prin urmare, camera de recurs „nu putea să își întemeieze decizia atacată pe articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009”¹⁷.

18. Plecând de la această premisă, Tribunalul a statuat că „camerele de recurs se pot întemeia, în principiu, pe principiul general de drept care permite revocarea unui act administrativ nelegal pentru a-și revoca deciziile”¹⁸. În opinia sa, existența unei dispoziții specifice [articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009] nu împiedica aplicarea acestui principiu, independent de prevederile articolului respectiv.

19. Pentru a susține această afirmație, Tribunalul s-a bazat din nou pe două hotărâri anterioare ale sale¹⁹, din care a dedus că, „presupunând chiar că legiuitorul a reglementat procedura de revocare a actelor unei instituții, instituția respectivă poate să revoce un act în temeiul principiului general de drept care permite revocarea actelor administrative nelegale, sub rezerva respectării anumitor condiții [respectarea unui termen rezonabil și a încrederii legitime a beneficiarului]”²⁰.

20. În opinia Tribunalului, noțiunea de „eroare de procedură evidentă” nu este definită în niciunul dintre regulamentele menționate la articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009 și această din urmă dispoziție „nu este lipsită de ambiguitate și, prin urmare, nu este suficient de clară pentru a exclude aplicarea articolului 83 din Regulamentul nr. 207/2009”²¹.

21. Începând din momentul respectiv, Tribunalul și-a concentrat analiza pe condițiile de aplicare a principiului general de drept menționat anterior și a concluzionat că²²:

- decizia atacată (de revocare) a fost adoptată în termen rezonabil, la mai puțin de 6 luni de la adoptarea Deciziei din 8 februarie 2016;

15 Hotărârea Repower/EUIPO – repowermap.org (REPOWER) (T-727/16, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2018:88).

16 Hotărârea din 22 noiembrie 2011, mPAY24/OAPI – Ultra (MPAY24) (T-275/10, nepublicată, EU:T:2011:683).

17 Hotărârea atacată, punctele 57 și 59.

18 *Ibidem*, punctul 61.

19 Hotărârea din 12 septembrie 2007, González și Díez/Comisia (T-25/04, EU:T:2007:257, punctul 97), și Hotărârea din 18 septembrie 2015, Deutsche Post/Comisia (T-421/07 RENV, EU:T:2015:654, punctul 47); a se vedea punctele 63-65 din hotărârea atacată.

20 Hotărârea atacată, punctul 65.

21 *Ibidem*, punctul 66.

22 *Ibidem*, punctele 67-82.

- Repower AG nu putea invoca încrederea legitimă, deoarece repowermap a atacat Decizia din 8 februarie 2016²³.

22. Tribunalul a respins teza conform căreia principiul revocabilității actelor nelegale este incompatibil cu principiile bunei administrări, securității juridice și autorității de lucru judecat. Pe de o parte, este legitim și în interesul unei gestiuni administrative adecvate ca erorile și omisiunile care afectează o decizie să fie corectate. Pe de altă parte, întrucât revocarea trebuie să se producă într-un termen rezonabil, se respectă dreptul persoanei în cauză de a se putea baza pe legalitatea actului. În sfârșit, deciziile camerelor de recurs, care nu sunt de natură judiciară, ci administrativă, nu au autoritate de lucru judecat²⁴.

III. Procedura în fața Curții și cererile părților

23. Repower AG a depus recursul la grefa Curții la 24 aprilie 2018. EUIPO și repowermap au formulat memorii în răspuns la 25 iulie 2018 și, respectiv, la 17 august 2018.

24. Repower AG solicită Curții anularea hotărârii atacate și obligarea EUIPO la plata cheltuielilor de judecată. Acesta din urmă și repowermap solicită Curții să respingă recursul și să oblige recurenta la plata cheltuielilor de judecată.

25. La 14 martie 2019 s-a organizat o ședință, la care au participat Repower AG, EUIPO și repowermap.

IV. Analiza recursului

26. Cu toate că Repower AG a invocat cinci motive de recurs, Curtea a invitat avocatul general să își concentreze analiza pe al doilea și pe al treilea motiv²⁵, prin care întreprinderea respectivă invocă:

- aplicarea eronată a principiului general al revocabilității actelor administrative, cu încălcarea articolelor 80 și 83 din Regulamentul nr. 207/2009 (al doilea motiv), și
- încălcarea articolului 83 din Regulamentul nr. 207/2009 ca urmare a inversării sarcinii probei împotriva recurente (al treilea motiv).

27. Chiar dacă ne vom îndepărta de la metodologia generală în ceea ce privește analiza recursurilor, considerăm că, în cazul acestuia, lucrurile pot deveni mai clare dacă, înainte de a analiza fiecare dintre cele două motive de recurs, prezentăm, cu caracter preliminar, câteva observații cu privire la obiectul litigiului.

23 Tribunalul a adăugat că motivarea insuficientă a Deciziei din 8 februarie 2016 în ceea ce privește raportul dintre marca în litigiu și restul produselor și serviciilor ar fi trebuit să suscite Repower AG, în calitate de operator economic diligent, îndoieli cu privire la legalitatea sa. În acest sens, a citat Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 68), și Hotărârea din 20 iunie 1991, Cargill/Comisia (C-248/89, EU:C:1991:264, punctul 22).

24 Punctele 84-86 din hotărârea atacată.

25 Primul motiv se referă la încălcarea articolului 188 din Regulamentul de procedură al Tribunalului; al patrulea motiv vizează încălcarea încrederii legitime a Repower AG; al cincilea motiv privește o eroare de motivare.

A. Considerații preliminare

1. Principiul general de drept care permite revocarea actelor nelegale în dreptul Uniunii

28. Termenul „revocare”, în sensul larg, desemnează două fenomene juridice diferite, care pot afecta actele administrative cu un conținut favorabil pentru persoana în cauză:

- pe de o parte, decizia prin care o instituție lipsește de efecte un act anterior propriu, care nu este neapărat nelegal, în temeiul unor motive de oportunitate²⁶ și
- pe de altă parte, „revizuirea din oficiu” pentru motive de legalitate, care este dispusă (și care depinde de îndeplinirea anumitor condiții) atunci când actul anterior este afectat de vicii care determină caracterul său nelegal²⁷.

29. Revocarea din prezenta cauză corespunde celei de a doua categorii dintre cele două menționate: este vorba în realitate despre o *revizuire din oficiu* efectuată în mod unilateral de un organism al Uniunii (o cameră de recurs) cu privire la un act adoptat de el însuși pe care ulterior, îl considera viciat de o eroare care determină caracterul său nelegal.

30. Jurisprudența timpurie²⁸ a Curții a calificat principiul în cauză drept principiu general comun dreptului administrativ al celor șase state membre din Comunitatea Economică Europeană. Formularea lui se poate rezuma în următorii termeni, utilizați în Hotărârea de Comite/Parlamentul: „trebuie să se recunoască fiecărei instituții comunitare care constată că actul pe care tocmai l-a adoptat este afectat de o nelegalitate dreptul de a și-l putea revoca într-un termen rezonabil [...]”, cu toate că „revocarea retroactivă a unui act administrativ favorabil este în general supusă unor condiții foarte stricte”²⁹.

31. Ulterior, principiul a fost aplicat în domenii foarte diferite, precum statutul funcționarilor și al personalului angajat de instituțiile Uniunii³⁰, contribuțiile FEOGA³¹, stabilirea cotelor de producție aferente produselor siderurgice în cadrul Tratatului CEEA³² sau stabilirea ajutoarelor comunitare în domeniul semințelor oleaginoase³³, printre altele.

32. Nu vom aborda în acest punct dezbateră privind aspectul dacă principiul respectiv are sau nu are *rangul constituțional* dobândit de alte principii, precum cel al egalității de tratament³⁴ sau al securității juridice³⁵, cu care revocarea actelor definitive se află într-un conflict inerent. Este suficient să subliniem că primul trebuie aplicat prin concilierea principiului securității juridice (reflectat prin încrederea legitimă a beneficiarului actului aparent valid) cu principiul legalității, și anume interesul Uniunii privind funcționarea corectă a instituțiilor și a agențiilor sale³⁶.

26 Un exemplu paradigmatic de *revocare*, în acest sens, este cel prevăzut la articolul 50 din Tratatul UE.

27 Concret, acesta este cazul articolului 80 din Regulamentul nr. 207/2009. Versiunile lingvistice pe care le-am analizat (în limbile germană, spaniolă, franceză, engleză, italiană, neerlandeză și portugheză) utilizează termenul „revocare” sau un altul similar din limba respectivă pentru a face referire la lipsirea de efect a unui act anterior, ca urmare a caracterului său nelegal. Pentru a menține conformitatea cu reglementarea Uniunii, vom utiliza termenul *revocare* (iar nu „revizuire din oficiu”), precum și forma sa verbală.

28 În Hotărârea din 12 iulie 1957, *Algera și alții/Adunarea Comună* (7/56 și 3/57-7/57, EU:C:1957:7, p. 116).

29 Hotărârea din 17 aprilie 1997, (C-90/95 P, EU:C:1997:198, punctul 35).

30 În afară de Hotărârea din 12 iulie 1957, *Algera și alții/Adunarea Comună* (7/56 și 3/57-7/57, EU:C:1957:7), a se vedea de asemenea Hotărârea din 9 martie 1978, *Herpels/Comisia* (54/77, EU:C:1978:45, punctul 38).

31 Hotărârea din 26 februarie 1987, *Consorzio Cooperative d'Abruzzo* (15/85, EU:C:1987:111, punctul 12 și următoarele).

32 Hotărârea din 3 martie 1982, *Alpha Steel/Comisia* (14/81, EU:C:1982:76, punctele 10 și 11).

33 Hotărârea din 20 iunie 1991, *Cargill/Comisia* (C-248/89, EU:C:1991:264, punctul 20).

34 Hotărârea din 15 octombrie 2009, *Audiolux și alții* (C-101/08, EU:C:2009:626, punctele 53 și 54).

35 A se vedea în special Hotărârea din 13 ianuarie 2014, *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17, punctul 24).

36 Astfel explică în mod explicit Hotărârea din 22 martie 1961, *Snupat* (42/59 și 49/59, EU:C:1961:5, p. 76).

33. Atunci când utilizează competența de revocare pentru motive de nelegalitate, autoritatea publică sacrifică parțial securitatea juridică a cetățenilor în favoarea interesului general, ceea ce implică un comportament administrativ neviciat din punct de vedere juridic. Astfel rezultă măsurile de precauție care trebuie aplicate atunci când este necesar să se intervină în sens negativ în domeniul juridic al persoanei care anterior a beneficiat de un act favorabil adoptat de administrația însăși, care i-a recunoscut un drept subiectiv³⁷.

34. Din considerațiile anterioare rezultă că legiuitorul Uniunii este autorizat să moduleze aplicarea principiului revocabilității actelor administrative nelegale al căror conținut era favorabil pentru persoanele interesate. Prin urmare, acesta va putea stabili limitele la care trebuie supuse instituțiile Uniunii în acest domeniu, în special în vederea asigurării securității juridice. Această limitare dobândește o importanță deosebită în procedurile *inter partes*, deoarece, având în vedere pozițiile contradictorii ale persoanelor interesate, deciziile de revocare adoptate de administrație sunt în mod simultan în detrimentul uneia dintre părți și în beneficiul celeilalte, afectând poziția juridică a părții care beneficia de o decizie favorabilă intereselor sale.

35. Considerăm, așadar, că legiuitorul Uniunii are posibilitatea de a determina ce tip de vicii (de fond sau de formă) și cu ce intensitate trebuie să se producă pentru ca revocarea să fie admisibilă. În ședință, EUIPO și repowermap au contestat această posibilitate și au propus să se confere un caracter nelimitat principiului general favorabil revocării actelor administrative nelegale în orice împrejurare.

36. În opinia noastră, această teză nu este convingătoare și, în realitate, omite faptul că, inclusiv în versiunea sa actuală, menționarea în cuprinsul articolului 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009 a erorilor *evidente* reduce deja domeniul de aplicare al principiului respectiv. Dacă acesta din urmă ar avea o întindere absolută, legiuitorul Uniunii nu ar mai putea să limiteze aplicarea sa la o normă de drept derivat, deoarece nelegalitatea unui act nu depinde de aspectul dacă viciul care îl afectează este sau nu este evident.

2. Aplicarea principiului în ceea ce privește dreptul mărcilor Uniunii

37. În dreptul mărcilor Uniunii, conflictul dintre revocare și securitatea juridică reiese din articolul 80 alineatul (1) și din articolul 83 din Regulamentul nr. 207/2009.

38. Prin intermediul articolului 80, legiuitorul a apreciat că este oportun să restrângă ipotezele în care organele EUIPO își pot revoca propriile decizii: numai atunci când acestea din urmă „conțin o eroare de procedură evidentă”.

39. Prin intermediul articolului 83, legiuitorul a admis că, „[î]n absența unei dispoziții de procedură în prezentul regulament [sau în alte regulamente derivate din acesta], Oficiul ia în considerare principiile general admise în domeniu în statele membre”.

³⁷ O dovadă în acest sens este modul de redactare a articolului III-36(3) a treia teză din ReNEUAL Model Rules on EU Administrative Procedure – Book III – Single Case Decision-Making (ReNEUAL SC 2014, p. 94), în ale cărei explicații se arată că articolul respectiv „empowers public authorities only under very restrictive conditions to withdraw such a decision” (p. 141, punctul 138). Chiar dacă nu au caracter obligatoriu, aceste reguli evidențiază sensibilitatea generalizată din dreptul administrativ a majorității statelor membre.

40. Deși vom reveni ulterior asupra interpretării celor două articole în hotărârea atacată, dorim să precizăm de la început că nu identificăm nicio ambiguitate în cuprinsul articolului 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009. Sintagma „eroare de procedură evidentă”³⁸ implică, asemenea oricărei expresii juridice, un efort interpretativ pentru a determina dacă a apărut o eroare evidentă (și gravă) în cadrul unei proceduri. Totuși, în afara acestei operațiuni hermeneutice, comună în cazul oricărei aplicări a normelor juridice, nu identificăm nicio ambiguitate în cuprinsul dispoziției.

41. Considerăm de asemenea că articolul respectiv nu conține o „lacună” juridică, și nu numai deoarece în privința sa se aplică maxima *inclusio unius, exclusio alterius*. În opinia noastră, articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009 introduce o limitare explicită a competențelor de revocare, pe care o circumscrie erorilor de formă, iar nu celor de fond. Dacă legiuitorul ar fi urmărit să extindă competența de revocare la aceste din urmă erori, cu siguranță ar fi făcut-o. Instanța Uniunii ar suplini puterea legislativă dacă ar afirma că, în ceea ce privește o dispoziție cu conținutul respectiv, competențele de revocare pot fi extinse pentru a elimina pretinsa lacună.

3. Revocarea deciziilor camerelor de recurs

42. Din punct de vedere teoretic, este discutabilă competența camerelor de recurs de a revoca propriile decizii atunci când împotriva acestora din urmă există o acțiune pendinte în fața Tribunalului. În pofida naturii lor administrative, există un anumit consens în ceea ce privește funcția cvasijurisdicțională³⁹ a camerelor de recurs respective în general și a celor ale EUIPO în special⁴⁰. Acestora li s-ar putea aplica prin analogie criteriul stabilit în privința organelor jurisdicționale *stricto sensu*, și anume imposibilitatea de a revoca din oficiu propriile hotărâri, chiar dacă identifică *a posteriori* o eroare de fond sau de formă în cuprinsul lor.

43. Din această perspectivă (din nou, mai degrabă teoretică), deciziile pronunțate de camerele de recurs pot fi lipsite de efect numai prin procedura de drept comun pe care legiuitorul Uniunii a instituit-o pentru revizuirea actelor care emană de la propriile instituții și agenții: și anume, prin acțiunea în anulare introdusă la Tribunal, la care face referire articolul 65 din Regulamentul nr. 207/2009⁴¹.

44. Totuși, și această chestiune este încredințată libertății de legiferare a legiuitorului Uniunii. În cadrul marjei sale de apreciere, el putea să interzică, dar și să permită camerelor de recurs să își revoce deciziile atunci când sunt *sub iudice*.

38 În acest context, „evidente” [termen utilizat în versiunea spaniolă] este sinonim cu „manifesto”, acest adjectiv fiind mai apropiat de cel utilizat în alte versiuni lingvistice, precum cele în limbile franceză („manifeste”) sau germană („offensichtlich”). În versiunea în limba engleză se utilizează termenul „obvious”.

39 A se vedea Concluziile avocatului general Bot prezentate în cauza OAPI/National Lottery Commission (C-530/12 P, EU:C:2013:782, punctul 93); în legătură cu camerele de recurs respective, însă în ceea ce privește Oficiul Comunitar pentru Soiuri de Plante (OCVV), a se vedea Hotărârea din 21 mai 2015, Schröder/OCVV (C-546/12 P, EU:C:2015:332, punctul 73).

40 Competența sa nu se rezumă la revizuirea actelor unei administrații publice, ci pregătește terenul pentru recurgerea la procedura jurisdicțională a Uniunii, indicând aspectele de fapt și de drept care vor fi dezbătute în fața Tribunalului. A se vedea Hotărârea din 13 martie 2007, OAPI/Kaul (C-29/05, EU:C:2007:162, punctele 53 și 54).

41 Dispoziția a fost preluată fără modificări la articolul 72 din Regulamentul 2017/1001.

45. În acest context, trebuie să recunoaștem că articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009, atunci când face referire la deciziile care conțin o eroare evidentă de procedură, nu face distincție între cele care emană de la diversele organe ale EUIPO, unul dintre acestea fiind chiar camera de recurs. Nici regulamentul de procedură al acestor camere⁴², nici cel de punere în aplicare în vigoare la momentul situației de fapt nu conțin vreo excludere în acest sens⁴³.

B. Cu privire la al doilea motiv de recurs

1. Argumentele părților

46. Repower AG critică Tribunalul întrucât a apelat la principiul general al revocabilității actelor administrative nelegale pentru a menține decizia atacată. În opinia sa, articolul 83 din Regulamentul nr. 207/2008 reprezintă o *lex specialis*, care autorizează EUIPO să utilizeze principiile generale admise în domeniu în statele membre atunci când regulamentul menționat conține o lacună juridică. În plus, articolul respectiv permite statelor membre să recurgă numai la principiile comune statelor membre, iar nu la principiile generale ale dreptului Uniunii.

47. Potrivit Repower AG, articolul 80 din Regulamentul nr. 207/2009 nu conține nicio lacună juridică: acesta prevede o excepție privind caracterul irevocabil, conferind EUIPO competența de a revoca o decizie numai atunci când este afectată de o eroare de procedură evidentă. Dacă această competență s-ar extinde la alte tipuri de vicii, articolul 80 și-ar pierde sensul, deoarece legiuitorul a dorit să le excludă din domeniul de aplicare al excepției.

48. Repower AG impută de asemenea Tribunalului faptul că acesta citează hotărâri privind revocarea deciziilor Comisiei în domeniul ajutoarelor de stat⁴⁴ sau al practicilor concertate între întreprinderi⁴⁵, în care sunt menționate alte dispoziții decât cele ale Regulamentului nr. 207/2009.

49. În sfârșit, Repower AG susține că, din punct de vedere sistematic, numai articolul 61 din Regulamentul nr. 207/2009 prevede revocarea unui act de către organul EUIPO a cărui decizie a fost atacată la camerele de recurs în procedurile *ex parte*. Astfel, concluzionează că, întrucât nu există o dispoziție similară pentru revizuirea cauzelor *inter partes*, legiuitorul a dorit ca acțiunea în anulare introdusă la Tribunal să înlăture posibilitatea de a revoca din oficiu decizia unei camere de recurs.

50. Cu caracter principal, EUIPO și repowermap invocă inadmisibilitatea respectivului motiv de recurs deoarece acesta se limitează să repete argumentele formulate în primă instanță cu privire la absența unei lacune juridice în Regulamentul nr. 207/2009, fără să identifice cu claritate eroarea de drept săvârșită de Tribunal.

42 Regulamentul (CE) nr. 216/96 al Comisiei din 5 februarie 1996 de stabilire a regulamentului de procedură al camerelor de recurs ale Oficiului pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale) (JO 1996, L 28, p. 11, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 221), modificat prin Regulamentul (CE) nr. 2082/2004 al Comisiei din 6 decembrie 2004 (JO 2004, L 360, p. 8, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 64) și abrogat prin Regulamentul delegat (UE) 2017/1430 al Comisiei din 18 mai 2017 de completare a Regulamentului (CE) nr. 207/2009 al Consiliului și de abrogare a Regulamentelor (CE) nr. 2868/95 și nr. 216/96 ale Comisiei (JO 2017, L 205, p. 1).

43 Regulamentul (CE) nr. 2868/95 al Comisiei din 13 decembrie 1995 de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 40/94 al Consiliului privind marca comunitară (JO 1995, L 303, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 189).

44 Se referă la Hotărârea din 12 septembrie 2007, González și Díez/Comisia (T-25/04, EU:T:2007:257), și la Hotărârea din 18 septembrie 2015, Deutsche Post/Comisia (T-421/07 RENV, EU:T:2015:654).

45 Face referire la Hotărârea din 15 iulie 2015, Socitrel și Companhia Previdente/Comisia (T-413/10 și T-414/10, EU:T:2015:500, punctul 187).

51. Cu caracter subsidiar, pe fond, EUIPO nu este de acord cu Repower AG în ceea ce privește relevanța hotărârilor privind competența Comisiei de a revoca propriile decizii. Jurisprudența respectivă nu reprezintă altceva decât expresia principiului general al revocabilității actelor administrative nelegale care creează drepturi subiective. Condițiile aplicabile revocării (și anume respectarea unui termen rezonabil și încrederea legitimă a beneficiarului) au fost îndeplinite în prezenta cauză.

52. Repowermap subliniază că în recurs nu s-a clarificat în ce măsură diferența dintre domenii (ajutoare de stat/dreptul mărcilor) influențează condițiile de aplicare a principiului revocabilității deciziilor administrative.

2. Analiza motivului de recurs

a) Cu privire la admisibilitate

53. În conformitate cu articolul 169 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție, „motivele și argumentele de drept invocate identifică cu precizie aspectele din motivarea deciziei Tribunalului care sunt contestate”.

54. Cu toate că ar trebui să se evite un formalism excesiv atunci când se aplică regula respectivă, nu se poate face abstracție de ea. Chiar în domeniul mărcilor Uniunii, Curtea a subliniat că, în cazul în care recurentul contestă interpretarea sau aplicarea dreptului Uniunii de către Tribunal, aspectele de drept analizate în primă instanță pot fi rediscutate în cadrul procedurii de recurs⁴⁶.

55. Având în vedere că Repower AG a invocat în fața Tribunalului încălcarea articolului 80 din Regulamentul nr. 207/2009, iar motivul său de anulare cu privire la încălcarea respectivă a fost respins prin hotărâre, nu ar fi deloc anormal ca argumentele formulate în primă instanță să fie prezentate de asemenea în recurs, etapă procedurală în care acestea ar fi îndreptate împotriva argumentelor corelative invocate de Tribunal.

56. Or, nu putem trece cu vederea faptul că, atunci când a fost obligată să *precizeze elementele criticate* din hotărârea atacată, Repower AG nu a explicat, la punctele 31-41 din recursul său – referitoare la al doilea motiv de recurs –, punctele sau pasajele concrete din hotărârea atacată. Astfel, aceasta a încălcat mandatul prevăzut la articolul 169 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, precum și jurisprudența privind interpretarea sa, potrivit căreia un recurs trebuie să indice cu precizie elementele criticate din hotărârea a cărei anulare se solicită⁴⁷.

57. Desigur, în ședință, atunci când a răspuns la o întrebare a camerei de recurs, Repower AG a precizat că al doilea motiv de recurs se referea la punctele 65 și 66 din hotărârea atacată. Dacă trece cu vederea caracterul tardiv al acestei precizări, Curtea ar putea admite motivul, interpretând într-un mod mai puțin riguros jurisprudența sa. Astfel, în pofida tuturor aspectelor, celelalte părți și Curtea însăși au putut identifica, în special în etapa orală a procedurii, punctele contestate care dau naștere celui de al doilea motiv de recurs.

58. În concluzie, din perspectiva *dogmei* procedurale și dacă s-ar respecta cu strictețe jurisprudența, al doilea motiv de recurs ar trebui respins ca inadmisibil. Totuși, în cazul în care Curtea consideră că acesta trebuie admis, ne vom exprima opinia cu privire la erorile de drept imputate (fără rigurozitatea necesară) hotărârii atacate în cuprinsul acestui motiv.

⁴⁶ „Într-adevăr, dacă un reclamant nu ar putea să se bazeze astfel în recurs pe motive și pe argumente utilizate deja în fața Tribunalului, procedura respectivă ar fi lipsită de o parte din sensul său.” Hotărârea din 10 mai 2012, Rubinstein și L'Oréal/OAPI (C-100/11 P, EU:C:2012:285, punctul 110), și Hotărârea din 17 martie 2016, Naazneen Investments/OAPI (C-252/15 P, EU:C:2016:178, punctul 24 și jurisprudența citată).

⁴⁷ A se vedea de exemplu Hotărârea din 28 februarie 2018, mobile.de/EUIPO (C-418/16 P, EU:C:2018:128, punctul 35 și jurisprudența citată).

b) Cu privire la fond

59. Repower AG invocă⁴⁸ faptul că legiuitorul nu a prevăzut competența camerelor de recurs de a revizui din oficiu propriile acte, susținere pe care o reiterează în cuprinsul celui de al treilea motiv de recurs⁴⁹. Având în vedere motivele prezentate anterior, considerăm că teza sa privind această chestiune nu poate fi admisă.

60. Dimpotrivă, al doilea motiv de recurs poate fi admis dacă se dovedește că Tribunalul ar fi trebuit să se limiteze să aplice articolul 80 din Regulamentul nr. 207/2009.

1) Caracterul autosuficient al articolului 80

61. Astfel cum am menționat în considerațiile preliminare, împărtășim opinia Repower AG privind faptul că legiuitorul Uniunii a optat, prin intermediul articolului 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009, să limiteze motivele de revocare pe care le poate invoca EUIPO la cazurile în care există o „eroare de procedură evidentă”.

62. Această opțiune, exprimată clar în cuprinsul dispoziției, constituie o dovadă a competenței legiuitorului de a modifica, inclusiv prin limitarea sa, invocarea principiului revocabilității de către instituțiile și agențiile Uniunii⁵⁰. Prin urmare, opțiunea respectivă trebuie respectată de EUIPO și de instanțele care supraveghează comportamentul acestui oficiu.

63. Articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009 reprezintă, în opinia noastră, o dispoziție *autosuficientă*, în sensul că stabilește limitele competenței de revocare. Prin urmare, limitele respective nu pot fi depășite pentru a considera că motivele de revocare excluse din acesta (de exemplu erorile de fond) ar putea fi *reactivate* fie în temeiul principiului general, fie al articolului 83 din regulamentul menționat. Această din urmă prevedere este aplicabilă numai în *lipsa* altor dispoziții din regulamentul (sau din alte regulamente derivate), ceea ce nu se aplică în prezenta cauză.

64. Având în vedere aceste premise, nu suntem de acord cu decizia Tribunalului de a invoca anumite hotărâri proprii⁵¹ pentru a susține analogia dintre această situație și cea prevăzută la articolul 9 din Regulamentul nr. 659/1999⁵². În hotărârile respective, Tribunalul a statuat că Comisia putea revoca în orice împrejurare (cu respectarea anumitor condiții privind termenul și încrederea legitimă a destinatarilor) actele sale nelegale, indiferent de prevederile articolului 9 menționat din Regulamentul nr. 659/1999.

65. Fără a fi necesar să ne pronunțăm acum asupra interpretării articolului 9 din Regulamentul nr. 659/1999, este suficient să subliniem că articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009 are un conținut juridic foarte diferit de acesta. În opinia noastră, articolul 9 din Regulamentul nr. 659/1999 face referire la o ipoteză specială (informațiile incorecte oferite de părți), care nu exclude alte motive de revocare. Dimpotrivă, articolul 80 alineatul (1) *epuizează*, ca să spunem așa, domeniul atunci când autorizează revocarea numai în cazul existenței unei erori de procedură evidente.

⁴⁸ Punctul 36 din recurs.

⁴⁹ Punctul 48 din recurs.

⁵⁰ A se vedea punctul 34 din prezentele concluzii.

⁵¹ Citate la nota de subsol 44 din prezentele concluzii.

⁵² „Comisia poate revoca o decizie [privind un ajutor de stat] adoptată în temeiul articolului 4 alineatul (2) sau (3) ori al articolului 7 alineatul (2), (3) sau (4), după ce a acordat statului membru în cauză posibilitatea de a-și prezenta observațiile, în cazul în care decizia respectivă s-a bazat pe informații eronate furnizate în cursul procedurii determinante în adoptarea deciziei.” Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [108 TFUE] (JO 1999, L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41).

66. Structura normativă diferită a celor două dispoziții permite, în mod ipotetic, să se deducă aplicabilitatea generală a principiului revocabilității actelor nelegale independent de articolul 9 din Regulamentul nr. 659/1999, dar nu și de articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009.

67. Prin urmare, al doilea motiv de recurs ar trebui admis în această privință. Totuși, admiterea sa nu ar conduce în mod obligatoriu la anularea hotărârii atacate dacă, în pofida tuturor aspectelor, Tribunalul a calificat în mod corect eroarea care a afectat prima decizie a camerei de recurs. Pentru motivele pe care le vom prezenta în continuare, considerăm că Tribunalul nu a efectuat în mod corect nici calificarea respectivă.

2) *Natura erorii conținute în decizia revocată*

68. În hotărârea atacată, Tribunalul a statuat – citând din nou o altă hotărâre a sa⁵³ – că „motivarea unei decizii afectează însuși conținutul acestei decizii și că lipsa motivării nu poate fi considerată o eroare de procedură în sensul articolului 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009”⁵⁴. În temeiul acestei afirmații, a invalidat aprecierea camerei de recurs, care a calificat motivarea insuficientă în prima dintre deciziile sale drept eroare de procedură⁵⁵.

69. Or, în opinia noastră, această premisă este incorectă din punct de vedere juridic, camera de recurs calificând în mod întemeiat motivarea insuficientă drept eroare de procedură.

70. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, „obligația de motivare constituie o normă fundamentală de procedură care trebuie diferențiată de problema temeiniciei motivării, aceasta din urmă ținând de legalitatea pe fond a actului în litigiu”⁵⁶.

71. În cazul încălcării obligației de motivare a unui act (ca urmare a motivării inexistente sau insuficiente, atunci când această insuficiență este relevantă), actul respectiv este afectat de o eroare de *formă* sau de procedură, iar nu de fond. Obligația de motivare constituie o „normă fundamentală de procedură”⁵⁷, cu alte cuvinte, este o parte indispensabilă a procedurii care determină adoptarea deciziei finale și configurația sa exterioară. În schimb, dezbateră privind aspectul dacă motivele prezentate în decizie sunt corecte din punct de vedere juridic are loc pe fond, și anume în cadrul controlului privind legalitatea *materială* a actului respectiv.

72. Respectarea obligației de motivare trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului de redactare a actului, ci și în raport cu contextul său, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă⁵⁸. Analiza motivării prezintă un caracter cazuistic pronunțat, astfel încât, în funcție de contextul și de domeniul deciziei, un efort la fel de intens poate fi calificat drept motivare suficientă, insuficientă sau inexistentă, în funcție de împrejurări.

73. Din scrisoarea din 22 iunie 2016 trimisă părților de camera de recurs rezultă că aceasta a identificat, „ca urmare a acțiunii formulate la Tribunalul Uniunii Europene” (se referă la cea introdusă de repowermap, care a dat naștere cauzei T-188/16, suspendată în prezent), o motivare insuficientă, în sensul articolului 75 din Regulamentul nr. 207/2009.

⁵³ Făcea referire la Hotărârea din 22 noiembrie 2011, MPAY24 (T-275/10, EU:T:2011:683).

⁵⁴ Hotărârea atacată, punctul 57.

⁵⁵ *Ibidem*, punctul 59.

⁵⁶ A se vedea printre altele Hotărârea din 25 iulie 2018, Spania/Comisia (C-588/17 P, nepublicată, EU:C:2018:607, punctul 74), Hotărârea din 14 septembrie 2016, Trafilerie Meridionali/Comisia (C-519/15 P, EU:C:2016:682, punctul 40), și Hotărârea din 2 aprilie 1998, Comisia/Systraval și Brink's France (C-367/95 P, EU:C:1998:154, punctele 63 și 67 și jurisprudența citată).

⁵⁷ Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia (C-280/08 P, EU:C:2010:603, punctul 130).

⁵⁸ Hotărârea din 7 februarie 2018, American Express (C-643/16, EU:C:2018:67, punctul 73), și Hotărârea din 16 iunie 2015, Gauweiler și alții (C-62/14, EU:C:2015:400, punctul 70 și jurisprudența citată).

74. Astfel, la punctele 94 și 95 din acțiunea introdusă la Tribunal, repowermap critica decizia camerei de recurs (revocată ulterior) întrucât nu conținea niciun paragraf și nici măcar o frază în care să se examineze motivele pentru care semnul în litigiu nu era descriptiv în ceea ce privește produsele și serviciile. După cum am menționat, ca urmare a acestei susțineri, camera de recurs și-a revocat Decizia din 8 februarie 2016.

75. În consecință, eroarea însoțită de camera de recurs se referea la motivarea insuficientă a Deciziei sale din 8 februarie 2016. Aceasta putea fi calificată drept eroare de procedură, astfel cum camera respectivă a apreciat în mod corect ulterior. În realitate, niciuna dintre părți nu contestă motivarea insuficientă și nici caracterul *evident* al erorii, în sensul articolului 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009.

76. În aceste împrejurări, considerăm că Tribunalul a încălcat articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009 atunci când a statuat, la punctul 59 din hotărârea atacată, că decizia atacată a camerei de recurs nu se putea întemeia pe această dispoziție.

3) Consecințele procedurale ale admiterii celui de al doilea motiv de recurs

77. Potrivit unei jurisprudențe constante, „dacă motivarea unei hotărâri a Tribunalului relevă o încălcare a dreptului Uniunii, însă dispozitivul acesteia apare ca fiind întemeiat pentru alte motive de drept, o astfel de încălcare nu este de natură să determine anularea acestei hotărâri și se impune efectuarea unei substituiri a motivelor”⁵⁹. În schimb, încălcarea respectivă determină nemotivarea și, prin urmare, ineficiența argumentelor ulterioare din hotărâre, care sunt bazate pe aceasta⁶⁰.

78. În prezenta cauză, Tribunalul a menținut în cele din urmă – invocând argumente care, în opinia noastră, sunt eronate – decizia de revocare adoptată de camera de recurs la 3 august 2016. Dacă, astfel cum apreciem, revocarea respectivă era conformă cu articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009, s-ar impune (în cazul în care se depășește problema inadmisibilității) înlocuirea motivelor corelative din hotărâre cu altele care să confirme calificarea drept eroare de procedură evidentă, invocată de camera de recurs pentru a revoca Decizia din 8 februarie 2016.

C. Cu privire la al treilea motiv de recurs

1. Argumentele părților

79. Repower AG impută Tribunalului că, prin aplicarea articolului 83 din Regulamentul nr. 207/2009, a inversat sarcina probei și, prin urmare, a încălcat normele cu privire la aceasta. Susține că, întrucât EUIPO a invocat principiul general al revocabilității actelor administrative nelegale, acestuia îi revenea sarcina de a dovedi existența principiului respectiv în toate statele membre. Contrar afirmațiilor Tribunalului, Repower AG nu putea fi obligată să prezinte informații privind statele membre care nu recunoșteau principiul menționat.

80. În opinia Repower AG, articolul 83 din Regulamentul nr. 207/2009 face referire numai la normele de procedură ale statelor membre în domeniul mărcilor. Or, în statele respective nu există un principiu comun care să prevadă posibilitatea oficiilor naționale pentru mărci de a revoca propriile decizii.

⁵⁹ A se vedea Hotărârea din 9 iunie 2011, Diputación Foral de Vizcaya și alții/Comisia (C-465/09 P-C-470/09 P, nepublicată, EU:C:2011:372, punctul 171 și jurisprudența citată), și Ordonanța din 22 noiembrie 2018, King/Comisia (C-412/18 P, nepublicată, EU:C:2018:947, punctul 18), care este mai recentă.

⁶⁰ Cel puțin la punctele 60-91 din hotărârea atacată.

81. EUIPO și repowermap consideră că al treilea motiv de recurs rezultă dintr-o interpretare incorectă a hotărârii atacate și că Tribunalul nu a inversat sarcina probei. Acesta a amintit pur și simplu că principiul revocabilității actelor administrative nelegale era comun statelor membre, astfel cum a statuat Curtea chiar în primele sale hotărâri și după cum au reiterat în mod constant instanțele Uniunii în deciziile lor. În acest context, prin hotărârea atacată, companiei Repower AG i s-a imputat faptul că nu a prezentat nicio dovadă privind inexistența principiului menționat în ordinea juridică a vreunui stat membru al Uniunii.

82. Repowermap adaugă că funcția unui principiu general de drept este de a fi utilizat drept regulă de interpretare și de a corecta efectele nedorite ale normelor, motiv pentru care consacrarea sa în jurisprudență elimină necesitatea dovedirii lui.

2. Analiza motivului de recurs

83. În ședință s-a discutat dacă Tribunalul a aplicat principiul general al revocabilității actelor administrative nelegale *în mod direct* sau *prin intermediul* articolului 83 din Regulamentul nr. 207/2009.

84. Îndoiala apare în urma lecturării ultimei teze a punctului 66 din hotărârea atacată, unul dintre puținele în care Tribunalul face referire la articolul 83 menționat. În această teză se arată în special că „din moment ce noțiunea de eroare evidentă de procedură nu este definită în regulamentele menționate anterior, articolul 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009 [...] nu este lipsit de ambiguitate și, prin urmare, nu este suficient de clar pentru a exclude aplicarea articolului 83 din Regulamentul nr. 207/2009”.

85. Din cuprinsul punctelor 62-65 din hotărârea atacată rezultă, în opinia noastră, că Tribunalul a dorit să aplice în mod direct principiul general al revocabilității actelor administrative nelegale, după ce a negat faptul că există o lacună în cuprinsul articolului 80 din Regulamentul nr. 207/2009. Considerăm că aceasta este adevărata *ratio* a hotărârii și că punctul 66 din aceasta doar adaugă o trimitere ipotetică la articolul 83. În realitate, singurul punct din hotărâre (punctul 93) special dedicat dispoziției respective este redat drept răspuns la un argument adițional al reclamantei, iar nu drept argument-cheie pentru respingerea acțiunii sale.

86. Or, în acest context, trimiterea la articolul 83 din Regulamentul nr. 207/2009 efectuată de Tribunal are *caracter suplimentar* și nu constituie *ratio decidendi* a hotărârii. Prin urmare, potrivit unei jurisprudențe constante, al treilea motiv de recurs ar trebui calificat drept inoperant, deoarece eventuala sa admitere nu ar putea conduce la anularea hotărârii atacate⁶¹.

87. Cu toate acestea, în cazul în care Curtea nu împărtășește această concluzie, ne vom pronunța cu caracter subsidiar pe fondul motivului.

88. Potrivit Tribunalului, Repower AG a susținut că „EUIPO ar fi trebuit să expună principiile generale de drept național pe baza principiilor aplicabile în toate statele membre fără excepție”⁶².

61 A se vedea de exemplu Ordonanța din 11 iunie 2015, *Faci/Comisa* (C-291/14, nepublicată, EU:C:2015:398, punctul 50 și jurisprudența citată).

62 Punctul 96 din hotărârea atacată.

89. Tribunalul a respins acest argument, considerând că principiul revocabilității actelor nelegale era comun tuturor statele membre, astfel cum s-a arătat în primele hotărâri ale Curții⁶³ și după cum au confirmat ulterior Curtea și Tribunalul⁶⁴.

90. Or, dacă se acceptă premisa aplicabilității articolului 83, pasul firesc în acest litigiu, după eliminarea aplicabilității articolului 80 din Regulamentul nr. 207/2009, nu consta în examinarea limitelor principiului revocabilității în general sau a tratamentului său jurisprudențial, ci în interpretarea articolului 83 din Regulamentul nr. 207/2009, conform căruia, în lipsa unor dispoziții procedurale din regulamentul respectiv, „EUIPO ia în considerare principiile general admise în domeniu în statele membre”⁶⁵.

91. Cu alte cuvinte, dacă se accepta existența unei lacune (*quod non*) în cuprinsul articolului 80 din Regulamentul nr. 207/2009, trebuia să se verifice dacă principiul menționat era aplicabil – și în ce condiții – în ceea ce privește revocarea deciziilor oficiilor naționale pentru mărci (inclusiv camerele de recurs) conform dreptului național. Dovedirea acestui fapt revenea în sarcina EUIPO.

92. Tribunalul a imputat Repower AG că „nu oferă un exemplu de stat membru în care acest principiu nu ar fi recunoscut”⁶⁶. Însă, în realitate, astfel cum am menționat, EUIPO este cel căruia Tribunalul ar fi trebuit să îi solicite dovezi în acest domeniu specific (iar nu în general) pentru a arăta în ce condiții legislațiile statelor membre permit oficiilor naționale pentru mărci să își revoce deciziile.

93. În concluzie, în cazul în care se respinge analiza noastră privind caracterul inoperant al acestui motiv de recurs, s-ar impune admiterea sa.

94. Admiterea respectivă ar avea drept consecință trimiterea cauzei la Tribunal spre rejudecare, având în vedere că, pentru a justifica teza sa în favoarea revocării dispuse de camera de recurs, EUIPO nu a invocat în niciun moment⁶⁷ articolul 83 din Regulamentul nr. 207/2004.

95. În aceste condiții, Tribunalul ar trebui să acorde EUIPO un termen pentru a putea prezenta dovezi privind modul în care se aplică în dreptul statelor membre principiul revocabilității deciziilor adoptate de oficiile pentru mărci⁶⁸.

V. Cu privire la cheltuielile de judecată

96. Având în vedere că prezentele concluzii se referă numai la două dintre cele cinci motive de recurs, nu ne putem exprima opinia cu privire la obligația de plată a cheltuielilor de judecată, care ar trebui impusă (în temeiul articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții) în cazul în care recursul declarat de Repower AG este nefondat în totalitate.

63 Menționa Hotărârea din 12 iulie 1957, *Algera și alții/Adunarea Comună* (7/56 și 3/57-7/57, EU:C:1957:7, p. 115 și 116), Hotărârea din 22 martie 1961, *Snapat/Înalta Autoritate* (42/59 și 49/59, EU:C:1961:5, p. 160), și Hotărârea din 13 iulie 1965, *Lemmerz-Werke/Înalta Autoritate* (111/63, EU:C:1965:76, p. 852).

64 Cita Hotărârea din 3 martie 1982, *Alpha Steel/Comisia* (14/81, EU:C:1982:76, punctul 10), Hotărârea din 5 decembrie 2000, *Gooch/Comisia* (T-197/99, EU:T:2000:282, punctul 53), Hotărârea din 12 septembrie 2007, *González și Díez/Comisia* (T-25/04, EU:T:2007:257, punctul 97), și Hotărârea din 11 iulie 2013, *BVGD/Comisia* (T-104/07 și T-339/08, nepublicată, EU:T:2013:366, punctul 63).

65 Sublinierea noastră.

66 Punctul 93 din hotărârea atacată.

67 Trimiterea marginală la această dispoziție a fost efectuată atunci când s-au prezentat argumente în favoarea posibilității camerelor de recurs de a revoca un act ca urmare a nemotivării, în temeiul articolului 80 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009.

68 În ceea ce privește schimbul de informații dintre oficiu și autoritățile statelor membre, a se vedea articolul 20 din Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2018/626 al Comisiei din 5 martie 2018 de stabilire a normelor detaliate de punere în aplicare a anumitor dispoziții din Regulamentul (UE) 2017/1001 al Parlamentului European și al Consiliului privind marca Uniunii Europene și de abrogare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2017/1431 (JO 2018, L 104, p. 37).

VI. Concluzie

97. În temeiul considerațiilor anterioare, propunem Curții:

- 1) să respingă ca inadmisibil sau, în subsidiar, să respingă ca neîntemeiat al doilea motiv invocat în recursul declarat de Repower AG împotriva Hotărârii Tribunalului din 21 februarie 2018, pronunțată în cauza T-727/16, Repower/EUIPO – repowermap.org (REPOWER);
- 2) să respingă ca inoperant al treilea motiv invocat în recursul menționat sau, în subsidiar, să îl admită și să trimită cauza Tribunalului spre rejudecare.